

Het belang van een kompas voor de volksgezondheid

J.L.Veerman en J.P.Mackenbach

Zie ook het artikel op bl. 226.

Het artikel van Treurniet et al. elders in dit nummer geeft een goed overzicht van de huidige volksgezondheid en de belangrijkste recente ontwikkelingen daarin.¹ Daarnaast brengt het de website 'Nationaal Kompas Volksgezondheid' onder de aandacht als bron van verdere informatie (www.nationaalkompas.nl). Het kompas wordt verzorgd door het centrum voor Volksgezondheid Toekomst Verkenningen (VTV), de afdeling van het RIVM die vooral bekend is van de gelijknamige 4- à 5-jaarlijkse publicatie over de volksgezondheid in Nederland.

Het laatste VTV-rapport werd uitgebracht in 2002 en had als titel 'Volksgezondheid op koers?'.² Het vraagteken in de titel stond er niet voor niets: de centrale boodschap van het rapport is dat de verbetering van de Nederlandse volksgezondheid stagneert. Vergeleken met andere EU-landen is Nederland van de top naar de middenmoot afgeleden; wij zullen onderaan de lijst komen als er niet wordt ingegrepen.

Deze boodschap kreeg veel aandacht van de media, en daarmee vervullen de VTV uitstekend de signaleringsfunctie die eraan is toebedeeld in de kennisinfrastructuur van de public health in Nederland. Een rapport van de Raad voor Gezondheidsonderzoek beschrijft deze infrastructuur als 'het geheel aan structurele voorzieningen dat is gericht op het genereren van en toepassen van hoogwaardige kennis voor, resp. in, de praktijk van de public health'.³ De wisselwerking van kennisproductie en kennistoepassing kan als een cyclisch proces worden weergegeven. De VTV-rapporten, het Nationaal Kompas Volksgezondheid en de Nationale Atlas Volksgezondheid bundelen beschikbare kennis tot een overzichtelijk geheel en leveren daarmee een belangrijke bijdrage aan de probleemsigalering. Dit overzicht maakt het mogelijk gericht onderzoek te doen naar actuele bedreigingen voor de volksgezondheid. Bij de verspreiding van de kennis die dit oplevert, spelen de VTV wederom een rol. Op basis van de nieuwe inzichten worden interventies ontwikkeld en uitgevoerd, waarna de cyclus opnieuw begint met een overzicht van de problematiek op volksgezondheidsgebied.

Wat mogen wij nu verwachten van een overzicht van de volksgezondheid? Een Europese studie naar de kwaliteit van

ationale en regionale public-healthrapporten kwam met criteria op 7 gebieden. Een goed rapport is volledig, helder van presentatie, relevant voor beleid en opgebouwd volgens een duidelijke visie op volksgezondheid. Het integreert kennis over verschillende aspecten van volksgezondheid, is toekomstgericht en gebaseerd op valide data van goede kwaliteit.⁴ De VTV 1997⁵ werd als beste Europese overzichtsrapport in de public health beoordeeld.

Het Nationaal Kompas Volksgezondheid bevat grotendeels dezelfde gegevens als de VTV-rapporten en kan eveneens de vergelijking met andere volksgezondheidsites goed doorstaan. Niet alle landen hebben een website waar informatie over de volksgezondheid in zijn geheel wordt belicht voor zowel professionals als het algemene publiek. In Nederland zijn meerdere sites die verschillende aspecten van de volksgezondheid belichten (de tabel geeft een aantal voorbeelden). Deze belichten verschillende deelgebieden zoals de geestelijke gezondheidszorg, seksueel overdraagbare aandoeningen of de determinant roken, of maken verschillende bronnen van informatie toegankelijk, zoals de sterftestatistiek en de 'periodiek onderzoek leefsituatie'-enquête van het CBS. Het kompas neemt in dit veld de plaats in van het brede overzicht en bevat verwijzingen naar relevante andere sites.

Wat zijn nu actuele thema's in de public health? Zoals in het artikel van Treurniet et al. naar voren komt, leveren hart- en vaatziekten, psychische stoornissen, COPD en beroerte de belangrijkste bijdragen aan gezondheidsverlies, terwijl vormen van kanker vooral bijdragen aan sterfte en verlies aan levensjaren.¹ Bekende beïnvloedbare determinanten van deze ziekten (behalve de psychische stoornissen) zijn roken (15% van de jaarlijkse sterfte), onvoldoende beweging (6%), ongezonde voeding (10%) en ernstig overgewicht (5%).²⁻⁶ Deze determinanten vormen dan ook belangrijke aangrijpingspunten voor volksgezondheidsbeleid.

De VTV zijn bedoeld om beleidsmakers te informeren. In hoeverre is deze opzet geslaagd? Het huidige volksgezondheidsbeleid is beschreven in de kabinetsnota 'Langer gezond leven 2004-2007; ook een kwestie van gezond gedrag'.⁷ De nota geeft voorrang aan de aanpak van hart- en vaatziekten, kanker, astma en chronische longziekten, diabetes mellitus, psychische klachten en klachten aan het bewegingsapparaat. Als speerpunten van het beleid worden genoemd: roken, overgewicht en diabetes. In de analyse van de volksgezondheidsproblematiek is deze nota duidelijk sterk beïnvloed door de VTV 2002; in dat opzicht was de VTV dus zeker effectief.

Erasmus Medisch Centrum, afd. Maatschappelijke Gezondheidszorg, Postbus 1738, 3000 DR Rotterdam.

Hr.J.L.Veerman, arts maatschappij & gezondheid; hr.prof.dr.J.P.Mackenbach, sociaal-geneeskundige.

Correspondentieadres: hr.prof.dr.J.P. Mackenbach (j.mackenbach@erasmusmc.nl).

Websites met kwantitatieve informatie over de volksgezondheidstoestand in Nederland

site	inhoud
nationaal	
www.nationaalkompas.nl www.cbs.nl	breed overzicht van de volksgezondheid cijfermatige gegevens (via Statline), waaronder sterftestatistiek en continue gezondheidsenquête ('periodiek onderzoek leefsituatie')
www.prismant.nl www.trimbos.nl www.soa.nl www.isis.rivm.nl en www.infectieziektenbulletin.nl	ziekenhuisstatistiek, ontwikkelingen in de zorg informatie over geestelijke gezondheid, verslaving informatie over seksueel overdraagbare aandoeningen
www.hartstichting.nl www.stivoro.nl www.ggdkennisnet.nl	informatie over hart- en vaatziekten informatie over roken informatie over diverse onderwerpen op lokaal niveau
internationaal	
www.who.int www.who.dk	onder andere een informatiesysteem over de volksgezondheid wereldwijd (WHOSIS) en schattingen van de ziektelast ('global burden of disease') onder andere de 'health for all'-database met landenspecifieke en algemene gegevens over volksgezondheid, determinanten en zorg
www.europa.eu.int/comm www.europa.eu.int/comm/eurostat www.oecd.org	onder andere informatie over SARS en influenza; aan volksgezondheidsindicatoren wordt gewerkt statistische gegevens onder andere statistische gegevens
SARS = 'severe acute respiratory syndrome'.	

Echter, bij velen die in de preventieve gezondheidszorg werken, overheerst toch een gevoel van teleurstelling, en dat ligt met name aan de conclusies en de acties die het kabinet aan deze analyse verbindt.⁸ Al in de titel wijst de nota erop dat veel van de gezondheid in Nederland verloren gaat door ongezond gedrag. De eigen verantwoordelijkheid van de burger staat dan ook centraal in de nota, terwijl het beïnvloeden van de omgeving waarin ongezond gedrag totstandkomt weinig aandacht krijgt.

Wij concluderen dat het Nationaal Kompas Volksgezondheid een belangrijk element is in de kennisinfrastructuur voor public health in Nederland en dat wij daarmee internationaal aan de top staan. Rest ons de uitdaging de Nederlandse volksgezondheid zelf in een vergelijkbaar gunstige positie te brengen.

Belangenconflict: geen gemeld. Financiële ondersteuning: geen gemeld.

Aanvaard op 24 november 2004

Literatuur

1 Treurniet HF, Hoeymans N, Gijsen R, Poos MJJC. Gezondheid en ziekte in Nederland; het Nationaal Kompas Volksgezondheid als informatiebron. Ned Tijdschr Geneeskd 2005;149:226-31.

2 Oers H van. Volksgezondheid Toekomst Verkenningen 2002. Bilthoven: RIVM, centrum VTV; 2002.

3 Raad voor Gezondheidsonderzoek (RGO). Advies Kennisinfrastructuur public health: kennisverwerving en kennisoepassing. Den Haag: RGO; 2003.

4 Eva PHR project group. Evaluation of national and regional public health reports. Bielefeld: Landesinstitut für den öffentlichen Gesundheitsdienst NRW (Lôgd); 2003.

5 Ruwaard D, Kramers PGN. Volksgezondheid Toekomst Verkenning 1997: de som der delen. Amsterdam: Elsevier/De Tijdstroom; 1997.

6 RIVM. Ons eten gemeten. Gezonde voeding en veilig voedsel in Nederland. Bilthoven: RIVM; 2004.

7 Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Langer gezond leven 2004-2007; ook een kwestie van gezond gedrag. Den Haag: ministerie van VWS; 2003.

8 Mackenbach JP, Klazinga NS, Wal G van der. Preventie vraagt ambitieuzere aanpak. Reactie op de kabinetsnota 'Langer gezond leven 2004-2007; ook een kwestie van gezond gedrag'. Ned Tijdschr Geneeskd 2004;148:704-7.

Abstract

The importance of the National Public Health Compass for public health.
– The National Public Health Compass provides an online overview of the current state of public health in the Netherlands. The Compass contains largely the same information as the Dutch Public Health Status and Forecasts Reports, the 2002 edition of which showed stagnation of public health improvement. This highlights the role of these overviews in the signalling of public health problems. The quality of the reporting on public health has been shown to be high and the reports are successful in providing information for Dutch health policy. However, if the Dutch are to regain their leading position in Europe, more policy efforts are required. Ned Tijdschr Geneeskd 2005;149:224-5